

Ks. Krzysztof Szopa, *Parafia Frysztak w latach 1918-1945*, Tuchów 2005, s. 400.

W ostatnich latach na rynku wydawniczym pojawiło się kilka pozycji książkowych, dotyczących dziejów wspólnot parafialnych. Noszą one zazwyczaj charakter popularny, lecz niektóre z nich mają pełny wymiar naukowy. Na wysoką ocenę formalno-merytoryczną zasługuje rozprawa magisterska ks. Krzysztofa Szopy pt.: *Parafia Frysztak w latach 1918-1945*, napisana pod kierunkiem ks. prof. URz dra hab. Stanisława Nabywańca i obroniona w Instytucie Historii Kościoła na Wydziale Teologicznym KUL. Zarówno promotor, jak i recenzent ks. prof. dr hab. Bolesław Kumor, wysoko ocenili tę rozprawę, proponując jej publikację (z *Przedmowy* promotora, s. 5).

Całość problematyki Autor ujął w dziewięciu rozdziałach. Na początku podał zarys historyczny Frysztaka wraz ze szkicem dziejów parafii do zakończenia pierwszej wojny światowej. Rozdz. II-gi poświęcił omówieniu terytorium parafii, zmianom zachodzącym w latach międzywojennych, poruszył problem uposażenia materialnego parafii i miejscowego duchowieństwa oraz przybliżył zawile zagadnienie związane z kolatorami. W rozdz. III-cim ks. Szopa omówił problematykę ludności interesującego go parafii rodzinnej, ukazując zmiany w zaludnieniu, zróżnicowanie narodowo-wyznaniowe, strukturę społeczno-gospodarczą, oświatowo-kulturalną i polityczną w okresie międzywojennym. Uwypuklił zagadnienie ludności żydowskiej, która stanowiła aż 80% mieszkańców Frysztaka. Wiele miejsca poświęcił Autor w następnym rozdziale problematyce starej i nowej świątyni parafialnej, trzem kaplicom mszalnym, kapliczkom, figurom i krzyżom przydrożnym, a także cmentarzom: rzymsko-katolickim, kirkutom żydowskim, mogiłom wojskowym oraz cmentarzowi dla zmarłych w czasie epidemii. Osobny rozdział dotyczy duchowieństwa, pracującego w parafii frysztackiej, a mianowicie 2 proboszczów, 1 administratora parafii, 13 wika-

riuszy i 7 rezydentów. Na szczególną uwagę – zdaniem Autora – zasłużył ks. Wojciech Blajer, pracujący na stanowisku proboszcza w latach 1922-1955, który cieszył się wielkim szacunkiem i autorytetem wśród wiernych. Rozdz. VI-ty ks. Szopa poświęcił najważniejszemu zadaniu parafii – działalności duszpasterskiej poprzez szafarstwo sakramentów świętych, sprawowanie służby Bożej i nauczanie prawd wiary. Ta działalność duszpasterska miała prowadzić do podniesienia poziomu życia religijno-moralnego wiernych, które zostało ukazane w następnym rozdziale. Autor zarysował różne przejawy pobożności, formy zaangażowania religijnego, problematykę powołań kapłańskich i zakonnych oraz dotknął moralności wiernych z jej blaskami i cieniami. Na specjalne omówienie w dysertacji zasłużyła działalność sióstr Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego. Prowadziły one ochronkę dla dzieci im. Jana Samolewicza oraz bliskie im były problemy wychowawcze w różnych miejscowych stowarzyszeniach. Ostatni rozdział Autor poświęcił martyrologium parafii frysztańskiej, uwzględniając obciążenia i ograniczenia ludności w czasie drugiej wojny światowej, ruch oporu i samoobrony, przymusowy obóz pracy w Cieszynie oraz ofiary terroru hitlerowskiego.

Wielką zaletą prezentowanej rozprawy jest szeroka kwerenda źródłowa, którą Autor przeprowadził w 19 archiwach kościelnych i państwowych. Niektóre jego poszukiwania dały efekt negatywny, gdyż nie udało się odnaleźć akt miejskich Fryszta z okresu międzywojennego oraz dokumentu związane z funkcjonowaniem Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w tym mieście. Być może pewne archiwalia dotyczące prezentowanej problematyki znajdują się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Ks. Krzysztof Szopa sięgnął również po materiał źródłowy w publikacjach źródłowych. Dotarł także do literatury przedmiotu, choć na temat kościelnych dziejów Fryszta dotychczas niewiele napisano.

Na uwagę zasługują liczne fotografie czarno-białe dobrze wkomponowane w tekst przekazu na odpowiednich stronicach. Podkreślić też należy zamieszczenie poprawnie wykonanych 37 tabel, zawierających podstawę źródłową. Szkoda, że w książce na końcu brakuje ich spisu, podobnie i fotografii.

Z pozycji recenzenta pragnę wytknąć pewne niedociągnięcia i nieścisłości dostrzeżone w recenzowanej dysertacji:

- *Kronikę Diecezji Przemyskiej* z lat 1908-1885 nie można włączyć do źródeł drukowanych, gdyż jest ona po prostu czasopismem. Oczywiście zawiera ona niektóre publikacje źródłowe i te należałoby z niej wyłączyć i umieścić w źródłach drukowanych.

- Niektóre pozycje umieszczone w opracowaniach, jak *Compendium Iuris Ecclesiastici* S. Aichnera (Bixinae 1915), *Premyslia Sacra* F. Pawłowskiego (Cracoviae 1870), *Statystyka Kościoła w Polsce* M. Pirożyńskiego (Lublin 1935), *Księża Caritas wspomnienia* pod red. R. Piszczeka (Warszawa 1984), czy *Przewodnik duchowny dla Tercyarzy ułożony na podstawie konstytucji Ojca Św. Leona XIII z dołączeniem nabożeństwa i ćwiczeń religijnych* (Lwów 1884), należałoby przenieść do źródeł drukowanych.
- Przy biogramie Franciszka Pohoreckiego (błędnie: Podhoreckiego) w *Słowniku Polskich Teologów Katolickich*, t. 3, Warszawa 1982 (błędnie: 1981) brakuje autora Br. Natońskiego.
- Brak indeksów, które podniosłyby rangę naukową publikacji.
- Rzuca się w oczy zbyt dużo „literówek”, co jest wielką bolączką współczesnych licznych wydawnictw i drukarni, w tym również Małej Poligrafii Redemptoryistów w Tuchowie.

Prezentowana książka ukazała się drukiem dzięki pomocy finansowej Urzędu Gminy Frysztak, za co wójtowi p. Janowi Ziarnikowi należą się słowa wdzięczności i uznania. Oby takich samorządowców było w Polsce jak najwięcej! Wyrazy wdzięczności należą się również p. Eligiuszowi Marcinkowskiemu, członkowi Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Frysztackiej, który dołożył wielkiego wysiłku w wydaniu niniejszej dysertacji naukowej. Tylko w ścisłej współpracy z regionistami badacze mogą liczyć na „ukoronowanie ich dzieła”, które dotrze pod strzechy współczesnych Polaków. Natomiast sam Autor prezentowanej rozprawy odznacza się wielką pracowitością, znajomością zasad metodologii nauk historycznych, jest dobrym teologiem i posiada dociekliwość badacza przeszłości. Osobiście mam nadzieję, że w przyszłości będzie znanym historykiem diecezji rzeszowskiej.

Ks. Józef Mandziuk